

การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์
ในคัมภีร์ภควัทคีตาและคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง

นางสาวจงดติ ชัยยืน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาปรัชญา

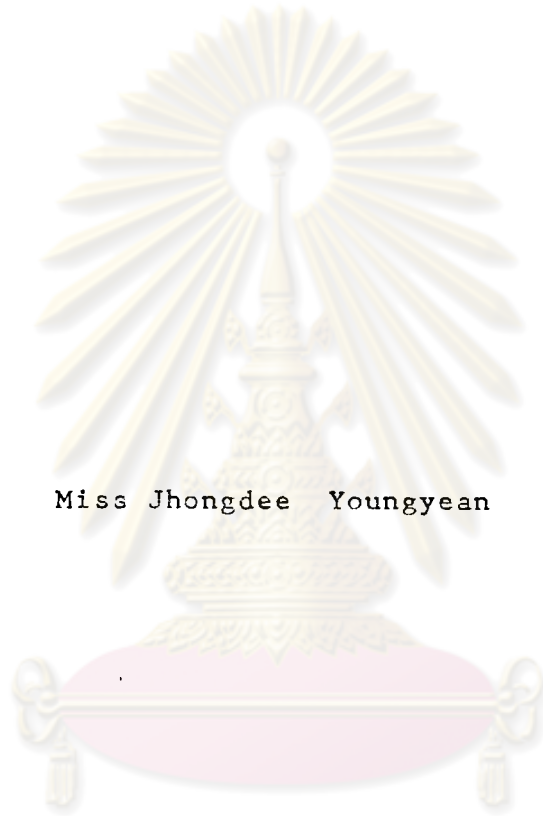
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527

ISBN 974 - 563 - 268 - 6

010736

A COMPARATIVE STUDY OF METAPHYSICAL AND ETHICAL
CONCEPTS IN THE BHAGAVAD GITA AND THE TAO TE CHING

Miss Jhongdee Youngyeon

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Philosophy

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางอภิปรัชญา
และจริยศาสตร์ในกัมภีร์ภควัทคีตาและกัมภีร์เต๋าเต๋อจิ้ง

โดย

นางสาวจงดี ยั่งยืน

ภาควิชา

ปรัชญา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์วิจิตร เกศวิศิษฐ์

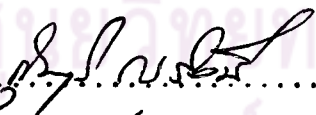
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น ส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

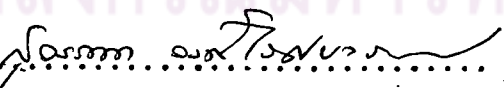
.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประคิษฐ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์กิติ บุญเจือ)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิจิตร เกศวิศิษฐ์)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รัชชี)

.... กรรมการ
(ดร.สุวรรณา วงศ์ไวยวรรณ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดทางอภิปรัชญา
และจริยศาสตร์ในคัมภีร์ภควัทคีตาและคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง

ชื่อนิสิต

นางสาวจงดี ยั่งยืน

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์วิจิตร เกตุวิสิษฐ์

ภาควิชา

ปรัชญา

ปีการศึกษา

2526

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ทรรศนะที่สำคัญทางด้าน
อภิปรัชญาและจริยศาสตร์ของคัมภีร์ภควัทคีตาและคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง โดยเปรียบเทียบให้เห็น
ความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของหลักคำสอนดังกล่าวในปรัชญาทั้งสองระบบ

จากการศึกษาและวิเคราะห์เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า หลักคำสอนของทั้งภควัทคีตาและ
เต๋าเต๋อจิง ทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์ มีแนวความคิดทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่าง
กัน

ในด้านอภิปรัชญาคัมภีร์ภควัทคีตาและคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงเห็นพ้องกัน คือ เชื่อว่า
อันติมสังข์มีลักษณะเป็น เอกนิยามที่มีเพียงหนึ่งเดียว เป็นสภาพที่นิรันดร อยู่เหนือสมมุติโลกภาษา
ไม่สามารถอธิบายได้ เป็นทั้ง อุตตรภาวะและอันตรภาวะ อันไม่มีขอบเขตจำกัด สามารถ
ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง เป็นปฐมเหตุแห่งการมีอยู่ของสรรพสิ่ง และมีความเป็นเอกภาพกับ
สรรพสิ่ง

ในด้านจริยศาสตร์ คัมภีร์ภควัทคีตาและเต๋าเต๋อจิงเห็นพ้องกันว่า อุดมคติของชีวิต
หรือสิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ควรแสวงหามีลักษณะเป็น จิตนิยาม ที่ถือว่าความสุขสบายทางกายนั้นมีใช้
สาระของชีวิต แต่ความสงบของจิตใจเป็นสิ่งที่มีความมากกว่า เน้นการดับความต้องการและการ
เอาชนะตนเอง และยังได้อสอนให้มนุษย์กระทำคามหน้าที่ของตน โดยไม่ขัดแย้งกับกฎของ
อันติมสังข์

ภควัทคีตาและเต๋าเต๋อจิงมีทรรศนะที่ต่างกันทางด้านอภิปรัชญา คือ ในแง่อันติมสังข์ ภควัทคีตาเห็นว่า อันติมสังข์เป็นตัวตนอันสมบูรณ์ที่เป็นจิตบริสุทธิ์ ส่วนอันติมสังข์ตามนัยของเต๋าเต๋อจิงนั้น มิได้เป็นจิตหรือสสาร แต่เป็นสภาวะที่ไม่มีชื่อ ไม่มีรูปแบบ และเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ ภควัทคีตาถือว่า พรหมันเป็นปฐมกรที่เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และการดำเนินไปของสรรพสิ่งในจักรวาลขึ้นอยู่กับพรหมัน ส่วนเต๋าเต๋อจิงถือว่า กำเนิดของจักรวาลและการดำเนินไปของสรรพสิ่งเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่วิวัฒนาการมาจากเต๋า เต๋ามีได้กำหนดหรือสร้างสรรพสิ่ง

สิ่งที่ต่างกันทางด้านจริยศาสตร์ คือ เกณฑ์ตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องควรทำหรือไม่นั้น ภควัทคีตาจะถือเจตนาภายในของมนุษย์และความพอใจของพระเจ้า (พรหมัน) เป็นหลักในการพิจารณา ส่วนตามนัยคำสอนของเต๋าเต๋อจิง ถือการกระทำตามธรรมชาติโดยไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเกี่ยวกับแก่นหรือหัวใจของคำสอนในทั้งสองคัมภีร์ คือ การกระทำโดยไม่หวังผลหรือ นิษคามกรรม ในภควัทคีตา และ หู-เว่ย ในเต๋าเต๋อจิง ภควัทคีตาสอนให้มนุษย์กระทำในกรรมที่ควรกระทำ โดยประพฤติปฏิบัติไปตามหน้าที่แห่งวรรณะของตนที่กำหนดมาแล้วโดยพระเจ้า (พรหมัน) ส่วนเต๋าเต๋อจิงสอนให้มนุษย์กระทำตามธรรมชาติ โดยปล่อยให้ธรรมชาติของสรรพสิ่งเจริญเติบโตไปตามธรรมชาติของมันเอง อย่างสอดคล้องกับกฎแห่งเต๋า

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้พบว่า ความแตกต่างในรายละเอียดด้านอภิปรัชญาทำให้จริยศาสตร์แตกต่างกันในรายละเอียดไปค้วย และคัมภีร์ภควัทคีตาเป็นคัมภีร์ที่มีความสมบูรณ์ที่กล่าวถึง ทั้งรายละเอียดในส่วนที่เป็นเนื้อหาและรูปแบบ มากกว่าคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

However, the Bhagavad Gita and the Tao Te Ching disagree in certain points in their Metaphysics, especially in their understanding of the ultimate reality. The Bhagavad Gita holds that the ultimate reality is the absolute self and pure consciousness which according to the Tao Te Ching the ultimate reality is neither consciousness nor matter. It is nothing but the nameless without form and the natural process. The Bhagavad Gita advocates that Brahman is the first mover and the cause of all things. All things in the cosmos are based on Brahman. On the contrary, the Tao Te Ching advocates that the origin of the Cosmos and all things together with the process of change evolve from the Tao without its determination or the will of creation.

Both systems are different in some points, that is, as regards moral judgements of human action, the Bhagavad Gita holds that the will of human mind and the will of God (Brahman) are the moral standard; whereas the Tao Te Ching holds that spontaneity without any limitation is right. As far as the essence of their teachings, i.e., actions without desire in the Bhagavad Gita and Wu-wei in the Tao Te Ching, is concerned, the Bhagavad Gita teaches that men should perform their righteous acts in accordance with their duties of caste prescribed by God (Brahman); whereas the Tao Te Ching teaches men to act spontaneously, letting the nature grow naturally in harmony with Taoist laws.

According to this research, it is found that the difference in metaphysics entails the difference in ethics and it may be said at last that the Bhagavad Gita is more complete in both form and content than the Tao Te Ching.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและการให้คำแนะนำของ
รองศาสตราจารย์วิจิตร เกิดวิศิษฐ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการวิจัย และคณาจารย์
ในภาควิชาปรัชญาทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางด้านปรัชญาแก่ผู้วิจัย จึงขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ในโอกาสนี้ด้วย .

อนึ่ง ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ อาจารย์ทวีวัฒน์ นุชทริกวัฒน์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้
และคำแนะนำในด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยตลอดมา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกคนที่ให้ความสำคัญและมีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์
นี้สำเร็จด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณมนัธยา อรุณชะปาล ที่ได้ช่วยเป็นธุระในการจัดพิมพ์

ความผิดพลาดและข้อบกพร่องใด ๆ ที่ปรากฏ ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดแต่เพียงผู้เดียว
ส่วนคุณความดีที่อาจมีอยู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ มารดา บิดา ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ทั้ง
ชีวิตและความหวังแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด สำหรับคุณประโยชน์ที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัย
ขอมอบแด่มนุษยชาติทั้งหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 แนวเหตุผลทฤษฎีที่สำคัญ	2
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	2
1.5 ขอบเขตในการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
2 อภิปรัชญาในคัมภีร์ภควัทคีตา	4
2.1 พรหมันในทรรศนะของภควัทคีตา	4
2.1.1 พรหมันในฐานะเป็นสิ่งสัมบูรณ์	5
2.1.2 พรหมันในฐานะที่เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง	8
2.1.3 พรหมันกับการอวตาร	11
2.2 อาตมันในทรรศนะของภควัทคีตา	16
2.2.1 ธรรมชาติที่แท้จริงของอาตมัน	16
2.2.2 ความเป็นอมตะของอาตมัน	19
2.2.3 อาตมันกับกฎแห่งกรรม	21
2.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างอาตมันและพรหมัน	26

3	จริยศาสตร์ในคัมภีร์ภควัทคีตา	27
3.1	จุดมุ่งหมายของชีวิต	27
3.2	ทรรศนะเกี่ยวกับจริยธรรม	31
3.3	หลักจริยธรรมที่สำคัญ	33
3.3.1	จริยธรรมของผู้ภักดี	33
3.3.2	จริยธรรมเกี่ยวกับการทำงาน	37
3.3.3	จริยธรรมของบุคคลในอุคมคติ	42
4	อภิปรัชญาในคัมภีร์เต๋าเตอจิง	46
4.1	✓ ความหมายของ "เต๋า"	46
4.2	✓ คุณลักษณะของเต๋า	48
4.2.1	เต๋าเป็นสิ่งที่ไร้ชื่อ	48
4.2.2	เต๋าเป็นอภาวะ	51
4.2.3	เต๋าเป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง	53
4.3	กฎแห่งเต๋า	57
5	จริยศาสตร์ในคัมภีร์เต๋าเตอจิง	63
5.1	จุดมุ่งหมายของชีวิต	63
5.2	ทรรศนะเกี่ยวกับจริยธรรม	66
5.3	หลักจริยธรรมที่สำคัญ	68
5.3.1	เตอ	68
5.3.2	หวู-เว่ย	70
5.3.3	จริยธรรมของบุคคลในอุคมคติ	76

6. ~~เปรียบเทียบแนวความคิดทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์~~ ในคัมภีร์ภควัทคีตาและคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง	81
6.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวความคิดด้านอภิปรัชญา	83
6.1.1 "พรหมัน" กับ "เต๋า"	83
6.1.2 "อาตมัน" กับ "เต๋า"	84
6.1.3 กฎแห่งกรรม กับ กฎแห่งเต๋า	85
6.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวความคิดด้านจริยศาสตร์	87
6.2.1 จุดมุ่งหมายของชีวิต	87
6.2.2 "นิกามกรรม" กับ "หวู-เว่ย"	88
6.2.3 บุคคลในอุดมคติ	89
7 สรุปการวิจัย	90
บรรณานุกรม	95
ประวัติการศึกษา	98

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย